

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. julija 1873.

Obseg: Sirarski družbi na Kranjskem. — Dostavki k našemu popisu govéd v Dunajski razstavi. — Mašina za izdelovanje ceví. — Razglasi c. kr. ministerstva kmetijstva. — Oklic vélike razstave čbel, panjev in čbelarskega orodja. — Popotnikom v Dunajsko razstavo na znanje. — Postava veljavna za Kranjsko, ktera določuje pravne razmere učiteljev na javnih ljudskih šolah. (Dalje.) — Slov. slovstvo. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Sirarski družbi na Kranjskem.

V zadnjem listu „Novic“ je bila iz seje družbe kmetijske naznanjena vesela novica, da ste se na Bohinjskih planinah ustanovile dve sirarski družbi (Käsereigenossenschaften) in da je odbor gospoda Seuniga in Šolmajerja naprosil, naj gresta ogledat to novo napravo, da potem subvencijski odbor more jej po lastnem prepričanju podati državne podpore. Imenovana gosp. odbornika sta se 10. julija brž podala na planine Bohinjske in po ogledu spisala poročilo družbi kmetijski, iz kterega bralcem „Novic“ posnamemo sledeče črtice:

Planina Bitenjska leži na severno-vzhodni strani Jelovice, kakih 4000 čevljev nad morjem. Planinski prostor obsega več sto oralov zemlje, kjer stoji 14 planšarskih (planinskih) koč, večidel lesenih, v kterih so shrambe za mleko, surovo maslo in sir; blizo njih so stanišča za živino. Od 13 gospodarjev jih je 12 stopilo v sirarsko družbo, katera si je imé dala „prve Kranjske sirarske družbe“. Ona iz 833 funtov čisto kravjega mleka izdeluje dan na dan 84 funtov napol mastnega sira Švicarske Grojarske sorte v 2 hlebih. Ondi se pase 100 krav, katere molzejo, in kakih 40 kozá in ovác; kozjega in ovčjega pa ne rabijo za sir. Nalašč za sirarijo vdinjani planšar vodi sirarstvo. Če tudi ni še vse do zadnje pičice tako, kakor je sicer vredjeno v velicah sirarijah, vendar je že zdaj ondi izdelani sir tak, da so ga izvedenci v Ljubljani za prodaj v štacunah pripravnega spoznali. Gosp. Seunig in g. Šolmajer po vsem tem rada pripoznavata, da je „prva sirarska družba Kranjska“ v takem stanu, da bode sčasoma gotovo prav dobro napredovala. Iz Bitenjske planine se ta sirarija v poznejšem poletju preseli na drugo visoko planino „Govnač“ imenovano.

Na isti Bitenjski planini sta ogledala novo lepo zidano stanarijo s čedno obzidanim hlevom, ki jo je napravil gospodar Martin Rozman, in našla vse tako dobro narejeno, kakor je družbi kmetijski popisal prvomestnik gosp. Mesar.

Na drugo planino „Barečo dolino“ sta imenovana gospoda šla drugi dan (11. julija); ta planina leži blizo Bohinjskega jezera, 4500 čevljev nad morjem, blizo nje leži večni sneg; tu je le za ovce in koze pripravna paša. Ta družba šteje 7 gospodarjev, ki imajo 205 glav molzne živine, med ktero zdaj samo 5 krav. Vsak dan naredijo 2 hleba po 40 funtov kozjega sira iz kakih

350 funtov mleka. Tudi ta družba se more v dobrem stanu zdržati.

Gosp. oglednika priporočata tedaj po lastnem ogledu obé družbi in Martina Rozmana državne podpore vredne, proti temu, da si družbi kmalu osnujete pravila (štatute), po kterih se vredi delovanje njuno.

Pred vsem pa sta za neobhodno potrebno spoznala, da s pomočjo državne podpore eden izmed najbolj izvedenih družbenikov potuje na planine Vorarlberške (blizo Tirolskega), da ondi ogleda slavnoznanne sirarije in orodje ter se potem vse to obrne za napredek Bohinjskega sirarskega društva. To se bo tudi zgodilo.

Naj konečno pristavimo še to, da, čeravno sta gospoda oglednika imela v tej silni vročini težavno potovanje, vendar sta jako vesela bila preprijaznega sprejema in videti Bohinjskega možé v kljub mnogostranskim oviram živo zavzete za zboljšanje sirarstva na Kranjskem, kjer se more ravno tako dober sir kravji narejati, kakor ga delajo na Tirolskem in na drugih planinah; dober sir pa je blago, katero gotovo zmirom svojega kupca ima.

In če zdaj vprašamo: kdo pa je bil tisti mož, ki je naše umne gospodarje v Bohinji navdušil za to, da so — po izgledu družih dežel — v združbo stopili? — dobimo odgovor, da je pa le spet bil eden izmed duhovnikov, katere nemški in slovenski liberali pri vsaki priliki za „volksverdummer“ in „mračnjake“ proglašajo! Kažite nam, vi liberalci, iz cele svoje vrste enega „lichtfreund-a“, ki je kaj tacega vpeljal, kakor „far“ Bohinjski?! Vsaj imate „vélike posestnike“, kje so pri tacih napravah? — vsaj imate druge „bahače“ nemške in slovenske, kje so?!

Dostavki k našemu popisu govéd v Dunajski razstavi.

V „Gosp. Listu“ je gosp. prof. Povše, ki je sam ogledal razstavo govéd, ovác, koz in svinj, naznanil svoje mnenje o razstavljeni živini. Ker bo našim živinorejcem zanimivo slišati, kako naš izvedeni rojak sodi o njej, podamo jim nekoliko odlomkov iz njegovega popisa.

„Pri vходу — pravi — bilo je v prvi vrsti razstavljeno Holandsko govejo pleme. Barva črna z belimi velikimi progami ali lisami bila je pri vseh živalih onega plemena odločno enaka. Života so precej velikega, glava je ozka in dolga, rogovi naspred zavihani. Njih vimena že kažejo, da so mlečna. Bil

sem navzoč pri mlezvi nekterih krav, od katerih se je dobilo po 15 do 20 bokalov mleka na dan; ena je celó dala 26 bokalov! To sem sam videl in čeravno je mleko vodeno, malo mastno, vendar je to velikanska množina. Sploh pa so bile krave tega plemena vse dobre mlekarice, kajti od take krave se navadno na leto dobiva kakih 2500 do 3000 bokalov mleka.

Gotovo je to pleme pripravno za mlekarije pri mestih, kjer gré za obilno množino mleka. Za vožnjo kakor tudi za vpitanje pa ni to pleme. Al kako hočemo to zahtevati od njega, ki nam dáje toliko mleka? „Dvema gospodarjema nihče ne more služiti“. — Vsi živinorejci, učenjaki in praktični, so priznali, da je Holandsko pleme prvo celega sveta za mleko, to je, ono daje največ mleka.

Potem sem zapazil pleme Angleško, kratkorogato, ki je domá v Shorthornu. — Bral sem že dokaj o lastnosti tega plemena, ki sloví kot najboljše za vpitanje, in to po pravici, kajti koj na prvi pogled se mora človek o tem prepričati. Ta zeló krotka goveda so bolj nizkih nog; prsa, hrbet, križ, vse je zeló široko. Hrbet je tako širok, da ležiš na njem kakor na postelji. Krog repa je poln; cele kepe masti se ondi opazujejo. Ta živina je tedaj le za vdebelenje namenjena; umni Angleški živinorejci jo le za to izrejajo. Angleži ljubijo mastno meso in povživajo mnogo mesá; njim je tedaj to pleme pravo.

Priznati se mora, da Shorthornsko pleme*) je prvo celega sveta za odebelenje (pitanje).

Videl sem razstavljen druga plemena: Švicarsko, Holandsko, katero se je križem plemenilo z bikom Shorthornskega rodú. Koj v prvem rodu se je poznala primešana kri in dotične živali dale so se izpitati, da sem se čuditi moral. Vsaj so bile celó Holandske krave, ki so jako slabe za vpitanje in o katerih se more reči, da se ne dajo odebeliti, prav lepo pitane, čeravno je bila v rodu še le polovica te Angleške izvrstne krvi.

Moje mnenje o tem govejem plemenu je to, naj bi se ga posluževali od časa do časa za križem-plemenjenje, tako, da bi v naša goveda prišlo včasih nekoliko te za vpitanje tako izvrstne krvi. Dovolj bi bilo, da bi vsak tretji rod enkrat dobil te krvi; upam, da bi že dosegli svoj namen. Da bi pa izključljivo vpejali ali neprenehoma plemenili in križem parili s tem plemenom, tega ne bi mogel priporočati, kajti to pleme je izključljivo le za meso (za vpitanje); za vprego in mleko je pa komaj srednje vrednosti. Mi pa potrebujemo goveja plemena, ktera so bolj ali manj ugodna za mleko, vprego in meso — rečem: bolj ali manj, kajti zeló težavno je, da bi eno pleme popolnoma zadostevati moglo vsem trem zahtevam.

Gospodarsko-obrtnijske stvari.

Mašina za izdelovanje ceví.

C. kr. ministerstvo kmetijstva je lani družbi kmetijski za poskušnjo poslalo mašino, katera izdeluje cevi za drenažo, pa tudi sicer za napeljevanje vode iz kraja v kraj in še za drugo rabo. Mašino to je prvi dobil gosp. Kotnik v Vrdu za poskušnjo, al ondašnja premehka glina ali ilovica ni se skazala pripravna za izdelovanja ceví. Družba kmetijska je dala potem to

*) Šortornsko pleme iz Angleškega je v Avstriji še malo razširjeno, ker je predrago. Nedavno so enega bika tega plemena prodali v Neuseeland za 10.000 gold. Tri izvrstne lastnosti pa ima to pleme, namreč: goveda so na oko lepa, hitro rastejo in se spitati dadó nezmerno. Vred.

mašino za poskušnjo gospodarju Andreju Netu na Kocrici nad Kranjem. Pozvan od društvenega odbora, naj poroča o mašini, je unidan poročal, rekši, da za ondašnjo glino je ta mašina izvrstno dobra, da si boljše želeti ne moremo. Po nekaki preuredbi kopt dela zdaj s to mašino od 2 do 3 čevlje dolge ceví z majhnimi, srednjimi in velikimi luknjami. Net nareja tedaj mnogovrstne ceví za vodnjake, pa tudi za ruske peči.

V tem smislu je družba kmetijska poslala poročilo sl. ministerstvu kmetijstva.

Razglasi

c. k. ministerstva kmetijstva.

Da se učeniki umnega izrejevanja sočivja, zelenjadi in semen šolam kmetijskim pridobijo, se daste dve štipendije po 800 gold. za najmanj 9 mesečno potovanje po taci deželah, kjer so omenjeni pridelki na visoki stopinji. Potovanje se mora nastopiti v jeseni; čez zimo ostane tak popotnik v kakem odličnem trgovskem mestu (kakor Erfurt, Quedlinburg itd.); spomladi nadaljuje potovanje. Ministerstvo bode potovalcu dalo poseben napotek. Od časa do časa mora popotnik poročati o svojih pozvedbah. Prošnje za tako štipendijo se pošljejo družbi kmetijski vsaj do konca avgusta; v prošnji se mora dokazati teoretično in praktično znanstvo tega kmetijstva in poštena obnaša.

Razpisane ste po oklicu sl. ministerstva od 8. junija tega leta tudi dve štipendiji po 800 gold. za potovanje in učenje umnega gozdarstva. Tako štipendijo more pa dobiti le tak, ki je na c. k. gozdarski akademiji v Maria-Brunu se izučil gozdarstva. Prošnje za tako štipendijo se morajo vložiti pri vodstvu c. k. gozdarske akademije v Maria-Brunu zadnji čas do 1. oktobra. V njih mora dokazano biti, da je prosilec dovršil akademijo v Maria-Brunu; pové naj pa tudi, kje se je dalje uril v gozdarstvu, in dokazati mora po spričalu lepo obnašo, in razložiti, kam hoče potovati in v kakšen cilj in konec.

Razpisana je 8. junija tega leta tudi štipendija s 400 gold. za učenje na c. k. gozdarski šoli v Maria-Brunu. Prosilec mora dokazati, da je dovršil višo gimnazijo ali realko, da je malo premožen in čedne obnaše. Prošnje se imajo vložiti pri vodstvu c. k. akademije, zadnji čas do 1. septembra t. l.

Vse te prošnje morajo pa se glasiti na c. kr. ministerstvo kmetijstva.

Oklic vélike razstave čbel, panjev in čbelarskega orodja.

V imenu čbelarskega društva Dunajskega predsednik dr. Vinc. Jos. Heller, advokat v Hietzingu poleg Dunaja, vabi čbelarje vseh dežel našega cesarstva, pa tudi tujih dežel, naj se udeležijo vélike razstave, ki se je napravila v Simeringu prav blizu Dunaja, in traja do 15. septembra.

Razstavijo se panjovi z živimi čbelami, različni panjovi in vsakoršno čbelarsko orodje. Za prostor se ne plača nič. Kar kdo v razstavo pošlje in prodati želi, temu naj pripiše ceno.

Nadjamo se, da mlado naše čbelarsko društvo se udeleži te razstave, in da naši kmetovalci in učitelji, ki gredó Dunajske razstave ogledat, skočijo pri tej priliki tudi v Simering in ogledajo tudi to razstavo. Vstopnina znaša le 20 krajc., vožnina tje in nazaj pa